



Sygn. akt V CSK 361/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 sierpnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jan Górski

SSN Antoni Górski

w sprawie z powództwa M. H., A. H., D. H.
i K. H.
przeciwko H. A. Towarzystwu Ubezpieczeń Spółce Akcyjnej
w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 28 sierpnia 2013 r.,
skargi kasacyjnej powodów: K. H., A. H.
i M. H.
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 9 marca 2012 r.,

1. uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację powodów i orzekającej o kosztach procesu i zmienia wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 9 listopada 2011 r. w sprawie [...] w ten sposób, że podwyższa zasądzoną tytułem zadośćuczynienia na rzecz K. H. kwotę 20 000 (dwadzieścia tysięcy) złotych do kwoty 80 000 (osiemdziesiąt tysięcy) złotych, oraz zasądzone tytułem zadośćuczynienia na rzecz A. H. i M. H. kwoty po 14 000 (czternaście tysięcy) złotych do kwot po 24 000 (dwadzieścia cztery tysiące) złotych, w każdym wypadku z odsetkami ustawowymi od dnia 4 stycznia 2010 r. do dnia zapłaty, a w pozostałym zakresie powództwo

o zadośćuczynienie oddała; ponadto zmienia ten wyrok w pkt 5 (piątym) w ten sposób, że kosztami sądowymi na rzecz Skarbu Państwa obciąża powódkę K. H. w kwocie 2395 (dwa tysiące trzysta dziewięćdziesiąt pięć) złotych oraz powodów A. H. i M. H. w kwotach po 4291 (cztery tysiące dwieście dziewięćdziesiąt jeden) złotych, nakazując pobrać te kwoty z zasądzonego roszczenia, zaś pozostałe koszty sądowe na rzecz Skarbu Państwa w kwocie 10 382 (dziesięć tysięcy trzysta osiemdziesiąt dwa) złote zasądza od pozwanego; oraz zmienia wyrok w pkt 7 (siódmym) w ten sposób, że koszty zastępstwa procesowego między stronami wzajemnie znosi;

2) w pozostałej części oddała apelację i znosi wzajemnie koszty zastępstwa procesowego między stronami;

3) w pozostałej części oddała skargę kasacyjną, znosząc wzajemnie między stronami koszty zastępstwa procesowego;

4) odstępuje od obciążenia strony powodowej pozostałymi kosztami sądowymi.

Wyrokiem z dnia 9 marca 2012 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelacje stron od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 9 listopada 2011 r., którym, w częściowym uwzględnieniu powództwa, zasądzone zostało od pozwanego H. Towarzystwa Ubezpieczeń S.A. w W. zadośćuczynienie w kwocie 20 000 zł na rzecz powódki K. H., w kwotach po 14 000 zł na rzecz powodów A. H. i M. H., oraz 4500 zł na rzecz D. H., ponadto zasądzono na rzecz K. H. odszkodowanie w kwocie 50 000 zł.

Z ustaleń wynika, że w dniu 10 września 2009 r. zmarł w wieku 57 lat, na skutek potrącenia przez samochód, H. H., mąż powódki K. H., ojciec powodów A. i M. H. i dziadek powoda D. H. Rodzina H. mieszkała w jednym domu, z tym, że A. H. wraz z żoną i synem D. zajmował osobne mieszkanie. W rodzinie utrzymywane były bliskie stosunki, a więź rodzinna była bardzo silna. Nagła śmierć H. H. stanowiła dla wszystkich powodów dotkliwą krzywdę, która w największym stopniu dotknęła powódkę K. H., powodując u niej głęboką depresję. Pozostali powodowie, po okresie żałoby, powrócili do normalnego funkcjonowania w swoim środowisku. Zakres doznanej krzywdy uzasadniał, zdaniem Sądu Okręgowego, zasądzenie na rzecz powodów wskazanych wyżej kwot, ponad wypłacone już w postępowaniu likwidacyjnym kwoty 15 000 na rzecz K. H., oraz po 6000 zł na rzecz A. i M. H. i 4500 zł na rzecz D. H. Sąd Apelacyjny podzielił tę ocenę uznając, że zasądzone tytułem zadośćuczynienia kwoty nie odbiegają rażąco od kwoty adekwatnej do rozmiarów doznanej krzywdy, wskazał też, że ustalenie wysokości zadośćuczynienia na podstawie art. 446 § 4 k.c. powinno nastąpić według kryteriów branych pod uwagę przy zasądzaniu zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych (art. 23 i 24 w związku z art. 448 k.c.). H. H. w okresie kilku lat przed śmiercią był bezrobotny, jednak przyczyniał się do utrzymania rodziny, pomagając powódce w jej działalności gospodarczej, oraz wykonując w domu wszelkie remonty, naprawy, pomagał też synom. W ocenie obu Sądów, uzasadniało to zasądzenie odszkodowania w kwocie 50 000 zł na rzecz powódki na podstawie art. 446 § 3 k.c.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyli skargą kasacyjną powodowie K. H., A. H. i M. H., powołując się na podstawę naruszenia prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art. 446 § 4 k.c., co doprowadziło do zasądzenia rażąco niskich kwot tytułem zadośćuczynienia, a ponadto – naruszenie art. 113 § 4 ustawy o

kosztach sądowych w sprawach cywilnych w związku z art. 100 k.p.c. poprzez obciążenie ich nieuiszczonymi kosztami sądowymi oraz niezasądzenie na ich rzecz kosztów procesu od uwzględnionej części roszczenia. W konkluzji wnosili o uchylenie zaskarżonego wyroku w części dotyczącej ich apelacji i zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji przez zasądzenie całej dochodzonej tytułem zadośćuczynienia w pozwie kwoty, to jest 135 000 zł na rzecz K. H. i po 70 000 zł na rzecz A. i M. H., ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 446 § 4 k.c. został wprowadzony do kodeksu cywilnego ustawą nowelizacyjną z dnia 30 maja 2008 r. (Dz. U. Nr 116, poz. 731), która weszła w życie w dniu 3 sierpnia 2008 r. Celem tej nowelizacji było przyznanie najbliższym członkom rodziny osoby zmarłej w wyniku czynu niedozwolonego zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, niezależnie od roszczenia o naprawienie szkody majątkowej, określonego w art. 446 § 3 k.c., a także bez konieczności wykazywania, że śmierć osoby bliskiej była przyczyną naruszenia dóbr osobistych, uzasadniającego przyznanie zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. Nie oznacza to natomiast, wbrew twierdzeniom skarżących, że przy zasądzeniu zadośćuczynienia nie należy odwoływać się do kryteriów branych pod uwagę przy zasądzeniu zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych. Zadośćuczynienie określone w art. 446 § 4 k.c. nie jest rodzajowo odmienne od zadośćuczynienia, o jakim mowa w art. 445 § 1 czy w art. 448 w związku z art. 23 i 24 k.c., w każdym bowiem wypadku stanowi powinno kompensatę doznanej krzywdy.

Trafnie natomiast skarżący zarzucili, że zasądzone tytułem zadośćuczynienia na ich rzecz kwoty są rażąco niskie i nie stanowią odczuwalnej rekompensaty krzywdy. Orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazuje, że rozmiar krzywdy ocenia się, uwzględniając wstrząs psychiczny, cierpienia moralne wywołane śmiercią osoby bliskiej, poczucie osamotnienia, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, wystąpienie zaburzeń psychicznych w postaci depresji czy nerwicy po śmierci osoby bliskiej, zdolności przystosowania się do zaistniałej sytuacji. Należy także uwzględniać wiek pokrzywdzonego i rolę, jaką

zmarły pełnił w jego życiu. Wycena takiej krzywdy jest trudna i wymaga analizy konkretnego przypadku, rozstrzygnięcie należy jednak opierać na kryteriach zobiektywizowanych, nie kierując się wyłącznie subiektywnymi odczuciami poszkodowanego (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2012 r., IV CSK 416/11, nie publ.; z dnia 20 grudnia 2012 r., IV CSK 192/12, nie publ.).

Analiza ustaleń faktycznych dokonanych w sprawie pozwala na ocenę, że rozmiar krzywdy doznanej przez powodów nie został prawidłowo wyważony, co doprowadziło do zasądzenia zadośćuczynienia w kwotach rażąco niskich. Niewątpliwe jest, że krzywda doznana przez powódkę jest większa od tej, którą dotknięci zostali synowie zmarłego. Powódka straciła męża, osobę dla niej najbliższą, stanowiącą oparcie życiowe. Skarżąca nie potrafi obecnie funkcjonować w taki sposób, jak przed śmiercią męża, pozostaje nadal w depresji wywołanej tym nagłym zdarzeniem. W ocenie Sądu Najwyższego, należało podwyższyć zasądzoną na jej rzecz tytułem zadośćuczynienia kwotę do 80 000 zł, ponad już wypłaconą przez pozwanego kwotę. Synowie zmarłego w dniu śmierci ojca byli dorośli, samodzielni życiowo. A. H. miał 35 lat, od kilkunastu lat posiadał własną rodzinę. M. H. miał lat 23, nie był jeszcze żonaty i mieszkał z rodzicami, był jednak samodzielny. Obaj synowie, po okresie żałoby, przystosowali się do zaistniałej sytuacji, pełnią normalne role społeczne, nie wykazują oznak depresji. Najbardziej intensywne cierpienia dotyczyły okresu kilku miesięcy po śmierci ojca. Uwzględniając te okoliczności Sąd Najwyższy uznał, że odpowiednią kwotą zadośćuczynienia jest dla każdego z nich kwota 30 000 zł, wobec czego, po odliczeniu kwot wypłaconych przez pozwanego przed wszczęciem postępowania, podwyższył zasądzone wyrokiem Sądu Okręgowego zadośćuczynienie do kwoty po 24 000 zł na rzecz każdego z nich. Podwyższenie zasądzonych na rzecz powodów kwot spowodowało korektę orzeczenia w zakresie dotyczącym kosztów sądowych i kosztów zastępstwa procesowego.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. Wobec częściowego uwzględnienia apelacji i skargi kasacyjnej koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym i kasacyjnym zostały wzajemnie zniesione na podstawie art. 100 k.p.c. Z uwagi na sytuację materialną powodów

odstąpiono od obciążania ich obowiązkiem uiszczenia na rzecz Skarbu Państwa pozostałych kosztów sądowych.